Tiyatronun Temel Kavramları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Tiyatro:** Sahnede oynanmak üzere yazılan, olayların kişilerin konuşma ve hareketleriyle **gösterildiği** edebî türdür. Anlatıcı yoktur; olaylar **gösterme tekniği** ile seyircinin gözü önünde gerçekleşir.
- **Bölümler:** Oyunun büyük bölümlerine **perde**, perdelerin içindeki, genellikle bir kişinin girip çıkmasıyla değişen küçük bölümlere **sahne** denir.
- **Konuşma türleri: Diyalog** iki ya da daha çok kişinin karşılıklı konuşmasıdır. **Monolog** kişinin kendi kendine ya da seyirciye dönük tek başına yaptığı uzun konuşmadır; kişinin iç dünyasını yansıtır.
- **Sahne yönergeleri (parantez içi açıklamalar):** Dekoru, ışığı, kişilerin hareketlerini, ses tonlarını ve duygularını gösterir. **Dekor** olayın geçtiği yeri canlandıran sahne düzenidir; **kostüm** oyuncunun rolüne uygun giysisidir; **aksesuar** sahnede kullanılan küçük eşyalardır.
- **Dramatik örgü:** Olayların birbirine bağlanarak gerilimle ilerlemesidir: **serim** (kişiler ve durum tanıtılır) → **düğüm** (çatışma en yüksek noktaya çıkar) → **çözüm** (sonuç). Çatışma iç ya da dış olabilir.
- **Canlandırma:** Tiyatro metnini canlandırırken **diksiyon**, **vurgu-tonlama**, **beden dili** (jest, mimik), sahnede doğru konumlanma ve rolün karakterine uygun ses kullanımı önemlidir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Tiyatro kavramlarını açıklamalarıyla eşleştiriniz.
1. perde 2. monolog 3. dekor 4. kostüm
a) Oyuncunun rolüne uygun olarak giydiği giysi
b) Oyunun büyük bölümlerinden her biri
c) Olayın geçtiği yeri canlandıran sahne düzeni
ç) Bir kişinin tek başına yaptığı uzun konuşma

2 "(Bir çini atölyesi. Raflarda yarım kalmış karolar. Loş bir ışık.)
YUSUF — (Çekinerek) Usta, bu mavi neden hep bulanık çıkıyor?
USTA RIZA — (Fırçayı bırakır, ayağa kalkar.) Sabırsızlıktan, evlat."
Bu parçada parantez içindeki açıklamaların işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişilerin söylediklerini tekrarlamak
B) Dekoru, ışığı ve kişilerin davranışlarını göstermek
C) Seyirciye oyunun sonunu anlatmak
D) Oyunun yazarını tanıtmak
E) Oyunun hangi yıl yazıldığını bildirmek

3 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Tiyatroda olaylar bir anlatıcı tarafından anlatılır.
( ) Monolog, kişinin iç dünyasını yansıtmaya elverişlidir.
( ) Perde, sahneden daha küçük bir bölümdür.
( ) Dramatik örgüde düğüm, çatışmanın en yüksek noktaya ulaştığı bölümdür.

4 "USTA RIZA — (Yalnız, pencerenin önünde) Kırk yıl… Kırk yıl bu atölyede ellerim boyaya bulandı. Oğlum gitti, kalfam gitti. Şimdi bu çocuk kaldı. Sabrı yok, ama gözü var. Bir gün ben de gideceğim; o zaman bu mavi kimin elinde yaşayacak?"
Bu parça aşağıdakilerden hangisine örnektir?
A) Diyalog B) Dekor C) Monolog D) Sahne yönergesi E) Perde

5 Boşlukları doldurunuz.
a) Dramatik örgüde kişilerin ve durumun tanıtıldığı bölüme ..... denir.
b) Sahnede kullanılan fener, kitap, bardak gibi küçük eşyalara ..... denir.
c) Olayların anlatıcı olmadan, kişilerin konuşma ve hareketleriyle aktarılmasına ..... tekniği denir.

6 Tiyatroda iki ya da daha fazla kişinin karşılıklı konuşmasına ne ad verilir?
A) Diyalog B) Serim C) Monolog D) Dekor E) Perde

7 Aşağıdakilerden hangisi bir tiyatro metnini **hikâyeden** ayıran özelliktir?
A) Çatışma içermesi
B) Yer ve zaman unsurlarının bulunması
C) Olayların anlatıcı olmadan kişilerin konuşmalarıyla ilerlemesi
D) Olay örgüsünün bulunması
E) Kişilere yer verilmesi

8 "BİRİNCİ PERDE – İKİNCİ SAHNE
(Bir çini atölyesi. Raflarda yarım kalmış karolar. Loş bir ışık. USTA RIZA tezgâhın başında, ÇIRAK YUSUF kapıda durmaktadır.)
YUSUF — (Çekinerek) Usta, bu mavi neden hep bulanık çıkıyor?
USTA RIZA — (Başını kaldırmadan) Sabırsızlıktan, evlat. Fırını erken açıyorsun.
YUSUF — Ama sipariş yarın teslim edilecek!
USTA RIZA — (Fırçayı bırakır, ayağa kalkar.) Çiniyi takvim değil, ateş pişirir."
Bu parçada kişiler arasındaki çatışmanın kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Atölyenin yanması
B) Çırağın aceleciliği ile ustanın sabır anlayışı arasındaki karşıtlık
C) Boyaların çalınması
D) İki ustanın aynı siparişi almak istemesi
E) Çırağın atölyeden kovulması

9 Tiyatro metnini canlandıran bir öğrencinin aşağıdakilerden hangisine dikkat etmesi **gerekmez**?

A) Sahnede seyirciye sırtını dönmemeye
B) Rolüne uygun ses tonu kullanmaya
C) Sözcükleri doğru telaffuz etmeye
D) Jest ve mimiklerini duyguya uygun kullanmaya
E) Metindeki bütün sahne yönergelerini yüksek sesle okumaya

10 Tiyatroda **dekor** ile **kostümün** seyircinin oyunu anlamasına katkısını birer cümleyle açıklayınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Siparişi yetiştirmek için telaşlanan çırağına usta şöyle der: "Çiniyi takvim değil, ateş pişirir."
Bu sözle Usta Rıza'nın asıl anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Siparişin iptal edildiği
B) Takvimlerin yanlış olduğu
C) Fırının bozulduğu
D) İyi bir işin zamana değil, gerekli sürecin tamamlanmasına bağlı olduğu
E) Ateşin tehlikeli olduğu

12 4. sorudaki Usta Rıza monologunun oyundaki işlevi en çok aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişinin iç dünyasını, kaygılarını ve geçmişini seyirciye yansıtmak
B) Dekoru tanıtmak
C) Oyuna yeni bir kişi eklemek
D) Oyunun sonunu açıklamak
E) Seyirciyi güldürmek

13 "USTA RIZA — (Yalnız, pencerenin önünde) Kırk yıl… Kırk yıl bu atölyede ellerim boyaya bulandı. Oğlum gitti, kalfam gitti. Şimdi bu çocuk kaldı. Sabrı yok, ama gözü var. Bir gün ben de gideceğim; o zaman bu mavi kimin elinde yaşayacak?"
Bu monologa göre aşağıdakilerden hangilerine ulaşılabilir?
I. Usta Rıza uzun yıllardır bu işi yapmaktadır.
II. Usta Rıza, çırağının yeteneğini tamamen yok saymaktadır.
III. Usta Rıza, zanaatının kendisinden sonra sürüp sürmeyeceğini düşünmektedir.

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

14 Aşağıdaki durumu, bir sahne yönergesi ve iki kişilik kısa bir diyalogla (en az dört replik) tiyatro metnine dönüştürünüz.
"Yağmurlu bir akşam, kütüphaneci Selma Hanım kapanış saatinde içeride unutulmuş küçük bir çocuk bulur."

15 Dramatik örgünün bölümleri aşağıdakilerin hangisinde **doğru sırayla** verilmiştir?

A) Serim – düğüm – çözüm
B) Serim – çözüm – düğüm
C) Çözüm – serim – düğüm
D) Düğüm – çözüm – serim
E) Düğüm – serim – çözüm

16 Aşağıdaki sahne yönergelerinden hangisi kişinin **duygu durumunu** göstermektedir?

A) (Masada bir lamba ve iki fincan vardır.)
B) (Gözleri dolarak)
C) (Sahne kararır.)
D) (Sağ kapıdan çıkar.)
E) (Perde iner.)

17 Bir oyunun birinci perdesinde köy ağası ile genç öğretmen arasında okulun yapılıp yapılmayacağı konusunda anlaşmazlık başlar; ikinci perdede köylüler ikiye bölünür ve öğretmen köyü terk etmek üzeredir; üçüncü perdede köylüler okulu kendi elleriyle inşa eder.
Bu oyunda **düğüm** noktası aşağıdakilerden hangisidir?

A) Okulun inşa edilmesi
B) Ağa ile öğretmenin tanıştırılması
C) Oyunun adının açıklanması
D) Köyün tanıtılması
E) Köylülerin ikiye bölünmesi ve öğretmenin köyü terk etme noktasına gelmesi

18 Tiyatro metnini canlandırırken "Ama sipariş yarın teslim edilecek!" repliğini söyleyen bir oyuncunun aşağıdakilerden hangisini yapması **en uygundur**?

A) Sözcükleri tek tek heceleyerek söylemek
B) Seyirciye sırtını dönerek söylemek
C) Telaşlı ve yükselen bir ses tonuyla, vurguyu "yarın" sözcüğüne vererek söylemek
D) Fısıltıyla ve duraksayarak söylemek
E) Gülerek ve yavaşça söylemek

19 Tiyatroda **anlatıcı bulunmamasının** oyun yazarına getirdiği bir güçlüğü ve bu güçlüğü aşmak için kullanılan iki aracı yazınız.

20 Klasik oyun yazımında bir perde içinde **yeni bir sahnenin** başladığı genellikle aşağıdakilerden hangisiyle belirlenir?

A) Oyuncuların kostüm değiştirmesi
B) Seyircinin alkışlaması
C) Yazarın adının anılması
D) Sahneye yeni bir kişinin girmesi ya da bir kişinin sahneden çıkması
E) Oyunun adının değişmesi

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Tiyatro, seyirciye hazır bir sonuç sunmaz; onu sahnedeki kişilerin yerine koyar. Seyirci, bir başkasının kararını izlerken kendi kararlarını sorgular. Bu yüzden iyi bir oyun salondan çıktıktan sonra da seyircinin zihninde oynanmaya devam eder."
Bu parçada tiyatronun hangi yönü vurgulanmaktadır?

A) Oyunların perdelere ayrılması
B) Oyuncuların ses eğitimi
C) Dekor ve kostümün görselliği
D) Tiyatro salonlarının mimarisi
E) Seyircide zihinsel ve duygusal bir farkındalık oluşturması

22 "BİRİNCİ PERDE – İKİNCİ SAHNE
(Bir çini atölyesi. Raflarda yarım kalmış karolar. Loş bir ışık. USTA RIZA tezgâhın başında, ÇIRAK YUSUF kapıda durmaktadır.)
YUSUF — (Çekinerek) Usta, bu mavi neden hep bulanık çıkıyor?
USTA RIZA — (Başını kaldırmadan) Sabırsızlıktan, evlat. Fırını erken açıyorsun.
YUSUF — Ama sipariş yarın teslim edilecek!
USTA RIZA — (Fırçayı bırakır, ayağa kalkar.) Çiniyi takvim değil, ateş pişirir."
Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Diyalog kişiler arasındaki çatışmayı ortaya koymaktadır.
B) Dekor, olayın geçtiği yeri göstermektedir.
C) Olaylar bir anlatıcının ağzından aktarılmıştır.
D) Kişilerin duyguları yönergelerle belirtilmiştir.
E) Parça bir perde ve sahne belirtilerek başlamıştır.

23 Bir tiyatro yönetmeni, 16. yüzyılda geçen bir oyunu sahneleyecektir.
Aşağıdakilerden hangileri oyunun **dönemine uygun** sahnelenmesi için özellikle dikkat edilmesi gereken unsurlardır?
I. Kostümler
II. Dekor ve aksesuarlar
III. Oyuncuların kullanacağı sözcüklerin dönemle çelişmemesi

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 Bir oyunda şu sahne yönergesi yer alıyor: "(Sahnenin bir yanı aydınlık, diğer yanı karanlıktır. Aydınlık tarafta düğün hazırlığı, karanlık tarafta yalnız başına oturan yaşlı bir kadın vardır.)"
Bu yönergeyle yazarın amaçladığı etki en çok aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sahnenin elektrik tasarrufu yapmasını sağlamak
B) Seyircinin dikkatini dağıtmak
C) Oyunun sona erdiğini göstermek
D) Sevinç ile yalnızlığı aynı anda göstererek karşıtlık oluşturmak
E) Düğünün ertelendiğini bildirmek

25 Aşağıdakilerden hangisi bir tiyatro metninde **monolog** kullanılmasının gerekçesi olamaz?

A) Kişinin vicdan muhasebesini göstermek
B) Olayları seyirciye bir anlatıcının ağzından özetlemek
C) Kişinin gizli planını seyirciye açmak
D) Kişinin geçmişteki bir acıyı hatırlamasını yansıtmak
E) Kişinin kararsızlığını seyirciye göstermek

26 8. sorudaki çini atölyesi sahnesini canlandıracak bir oyuncu grubuna **iki** yönetmen notu yazınız (ses tonu, beden dili, konum vb.).

27 "Oyunun ilk sahnesinde duvarda asılı duran tüfek, son perdede mutlaka patlamalıdır." sözü tiyatroda hangi ilkeyi vurgulamaktadır?

A) Sahnedeki her ayrıntının dramatik örgüde bir işlevi olması gerektiğini
B) Oyunların üç perdeden oluşması gerektiğini
C) Oyunlarda silah kullanılması gerektiğini
D) Seyircinin korkutulması gerektiğini
E) Dekorun sık sık değiştirilmesi gerektiğini

28 Aşağıdaki özelliklerden hangisi hem **radyo tiyatrosunda** hem **sahne tiyatrosunda** ortaktır?

A) Oyuncuların jest ve mimiklerinin algılanması
B) Olayların kişilerin diyaloglarıyla gösterilmesi
C) Işık düzeniyle atmosfer yaratılması
D) Kostümlerin seyirci tarafından görülmesi
E) Dekorun sahneye kurulması

29 "Oyun yazarı, seyircinin göremediği hiçbir şeyi anlatamaz; o yüzden duyguyu bir sandalyenin devrilişine, öfkeyi kapının çarpılışına, pişmanlığı uzun bir sessizliğe yükler."
Bu parçada tiyatronun hangi özelliği anlatılmaktadır?

A) Oyunların yalnızca monologla kurulması
B) Seyircinin sahneye katılması
C) Dekorun gereksiz olması
D) Anlatıcının duyguları ayrıntılı açıklaması
E) Duyguların anlatılmak yerine davranış ve eylemlerle gösterilmesi

30 Bildiğiniz bir hikâye ya da masaldan kısa bir bölümü seçerek bir tiyatro sahnesine dönüştürdüğünüzü düşününüz. Bu dönüştürmede **anlatıcının** yaptığı işleri hangi tiyatro unsurlarının üstleneceğini üç madde hâlinde yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**